

Верховний
Суд

Х ЩОРІЧНИЙ МІЖНАРОДНИЙ ФОРУМ З ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

1-2 грудня 2021 року

Онлайн
платформа
Zoom

Верховний
Суд

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів в Україні

Верховний
Суд

Виконання рішень ЄСПЛ: огляд практики Великої Палати Верховного Суду

Дмитро Гудима –
суддя Великої Палати Верховного Суду,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка

Статистичні дані (2018 – 2021)

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Задовольнили повністю (24 постанови):

- **Адміністративна (12 постанов):**

- «*Lazarenko and Others v. Ukraine*» (заява №70329/12 та ін.) від 27.06.17 – 4;
- «*Viktor Nazarenko v. Ukraine*» (заява №18656/13) від 03.10.17;
- «*Isaev and Others v. Ukraine*» (заява №1292/14 та ін.) від 06.12.18 – 2;
- «*Shestopalova v. Ukraine*» (заява №55339/07) від 21.12.17;
- «*Osovaska and Others v. Ukraine*» (заява №19306/13) від 28.06.18;
- «*Denisov v. Ukraine*» (заява №76639/11) від 25.09.18;
- «*Svit Rozvag, TOV and Others v. Ukraine*» (заява №13290/11 та ін.) від 27.06.2019 – 2.

- **Цивільна (4 постанови):**

- «*Lazoriva v. Ukraine*» (заява №6878/14) від 17.04.18;
- «*Sagan v. Ukraine*» (заява №60010/08) від 23.10.18;
- «*M. T. v. Ukraine*» (заява №950/17) від 19.03.19;
- «*Satanovska and Rodgers v. Ukraine*» (заява №12354/19) від 28.01.21.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Задовольнили повністю (24 постанови):

- *Господарська (1 постанова):*

- «*Batkivska Turbota Foundation v. Ukraine*» (заява №5876/15) від 03.09.20.

- *Кримінальна (7 постанов):*

- «*Rostovtsev v. Ukraine*» (заява №2728/16) від 25.07.17;

- «*Rudnichenko v. Ukraine*» (заява №2775/07) від 11.07.13;

- «*Geletey v. Ukraine*» (заява №2775/07) від 24.04.18;

- «*Malyu v. Ukraine*» (заява №14486/07) від 11.04.19;

- «*Golovko v. Ukraine*» (заява №2053/09) від 23.01.20;

- «*Chernega and Others v. Ukraine*» (заява №74768/10) від 18.06.19 - 2.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Задовольнили частково (28 постанов):

- **Адміністративна (9 постанов):**

- «*Isaev and Others v. Ukraine*» (заява №1292/14 та 16 інших заяв) від 06.12.18 - 2;
- «*Kulykov and Others v. Ukraine*» (заява №5114/09 та ін.) від 19.01.17;
- «*Bolyukh and Others v. Ukraine*» (заява №42991/13 та ін.) від 06.12.18;
- «*Minak and Others v. Ukraine*» (заява №19086/12 та ін.), від 07.02.19;
- «*Polyakh and Others v. Ukraine*» (заява №58812/15 та ін.) від 17.10.19;
- «*Alekseyev v. Ukraine*» (заява №15517/19) від 04.06.20;
- «*Goryanova v. Ukraine*» (заява №41752/09) від 08.10.20;
- «*Filozofenko v. Ukraine*» (заява №72954/11) від 09.01.20.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Задовольнили частково (28 постанов):

- **Цивільна (4 постанови):**

- «*I.N. v. Ukraine*» (заява № 28472/08) від 23.06.16;
- «*Sadovyak v. Ukraine*» (заява № 17365/14) від 17.05.18;
- «*Yakushchenko v. Ukraine*» заява № 57706/10 від 24.10.19;
- «*Levchuk v. Ukraine*» (заява № 17496/19) від 03.09.20.

- **Господарська (1 постанова):**

- «*Svit Rozvag, TOV and Others v. Ukraine*» (заява № 13290/11 та дві інші) від 27.06.19.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Задовольнили частково (28 постанов):

- Кримінальна (14 постанов):

- «*Shabelnik v. Ukraine (no. 2)*» (заява № 15685/11) від 01.06.17;
- «*Radchenko v. Ukraine*» (заява № 39555/17) від 01.02.18;
- «*Gryb v. Ukraine*» (заява № 65078/10) від 14.12.17;
- «*Sitnevskiy and Chaykovskiy v. Ukraine*» (заяви №48016/06 і 7817/07) від 10.11.2016;
- «*Zakshevskiy v. Ukraine*» (заява № 7193/04) від 17.03.16;
- «*Alakhverdyan v. Ukraine*» (заява № 12224/09) від 16.04.19;
- «*Siyanko v. Ukraine*» (заява № 52571/11) від 09.01.20;
- «*Chernika v. Ukraine*» (заява № 53791/11) від 12.03.20;
- «*Skomorokhov v. Ukraine*» (заява № 58662/11) від 26.09.19;
- «*Melnyk v. Ukraine*» (заява № 28412/10) від 21.11.19;
- «*Kartashov v. Ukraine*» (заява № 66362/11) від 17.12.20;
- «*Chernov v. Ukraine*» (заява № 16432/10) від 10.12.20;
- «*Shumanskyu v. Ukraine*» (заява № 70579/12) від 08.10.20
- «*Galamay v. Ukraine*» (заява № 44801/13) від 24.06.21.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Відмовили у задоволенні (51 постанова):

- **Адміністративна (18 постанов):**

- «*Burmuch and Others v. Ukraine*» (заява №46852/13 та ін.) від 12.10.17 – 11;
- «*Chukanov and Others v. Ukraine*» (заява №16108/03 та ін.) від 08.12.16;
- «*Dyachenko and Others v. Ukraine*» (заява №26417/08 та ін.) від 06.07.17;
- «*Krasnyakovy and Others v. Ukraine*» (заява №3011/06 та ін.) від 14.12.17;
- «*Grytsenko and Others v. Ukraine*» (заява №56576/08 та ін.) від 22.02.18;
- «*Ashayev and Others v. Ukraine*» (заява №24329/08 та ін.) від 14.06.18;
- «*Taran v. Ukraine*» (заява №31898/06) від 17.10.13;
- «*Kochura v. Ukraine*» (заява №43534/19 та ін.) від 11.03.21.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Відмовили у задоволенні (51 постанова):

- Цивільна (21 постанова):

- «*Burmych and Others v. Ukraine*» (заява №46852/13 та ін.) від 12.10.17 – 14;
- «*Yantsev and Others v. Ukraine*» (заяви №47247/09, №4764/13 і №73560/14) від 02.03.17;
- «*Chukanov and Others v. Ukraine*» (заява №16108/03 та ін.) від 08.12.16 – 2;
- «*Kovalenko and Others v. Ukraine*» (заява №42466/10 та ін.) від 03.05.18;
- «*Shamray and Others v. Ukraine*» (заява №15918/07 та ін.) від 18.05.17;
- «*Litvinyuk v. Ukraine*» (заява № 55109/08) від 01.03.18;
- «*Stetsov v. Ukraine*» (заява № 5170/15) від 11.05.21.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Відмовили у задоволенні (51 постанова):
  - *Господарська (3 постанови):*
    - «*Burmuch and Others v. Ukraine*» (заява № 46852/13 та ін.) від 12.10.17 – 2;
    - «*Cosmos Maritime Trading and Shipping Agency v. Ukraine*» (заява №53427/09) від 27.06.19.

Розгляд щодо суті: 103 провадження

- Відмовили у задоволенні (51 постанова):

- **Кримінальна (9 постанов):**

- «Buglov v. Ukraine» (заява №28825/02) від 10.07.14;
- «Malchenko and Others v. Ukraine» (заява №3001/06) від 06.04.17;
- «Moroz v. Ukraine» (заява №5187/07) від 02.03.17;
- «Zosymov v. Ukraine» (заява №4322/06) від 07.07.16;
- «Krasnyukov and Others v. Ukraine» (заява №71560/13) від 12.04.18;
- «Rashitov and Others v. Ukraine» (заява №60085/12) від 29.03.18;
- «Krivolapov v. Ukraine» (заява №5406/07) від 02.10.18;
- «Vega and Others v. Ukraine» (заява №51414/07 та ін.) від 06.12.18;
- «Petukhov v. Ukraine» (заява №41216/13) від 12.03.19.

Закриття: 20 проваджень

➤ *Адміністративна – 9:*

- «*Yavorovenko and Others v. Ukraine*» (заява № 25663/02 та ін.) від 17.07.14;
- «*Burmych and Others v. Ukraine*» (заява № 46852/13 та ін.) від 12.10.17 – 7;
- «*Vega and Others v. Ukraine*» (заява № 51414/07 та ін.) від 06.12.18.

➤ *Господарська – 2:*

- «*Ivan and Others v. Ukraine*» (заява №24500/07 та ін.) від 12.01.17;
- «*Burmych and Others v. Ukraine*» (заява №46852/13 та ін.) від 12.10.17.

(причина: розгляд в ЄСПЛ не стосувався того судового рішення, про перегляд якого просить заявник)

Закриття: 20 проваджень

➤ Цивільна – 8:

- «*Burmych and Others v. Ukraine*» (заява № 46852/13 та ін.) від 12.10.17 – 5;
- «*Nedilenko and Others v. Ukraine*» (заява № 43104/04) від 18.01.18;
- «*Kotenko and Others v. Ukraine*» (заява № 2575/09 та ін.) від 20.06.19;
- «*Shevchuk and Others v. Ukraine*» (заява № 17446/10) від 12.10.17.
(причина: розгляд справи в ЄСПЛ не стосувався того судового рішення, про перегляд якого просить заявник; ЄСПЛ встановив порушення вимог Конвенції лише в частині тривалості провадження у справі поза межами розумного строку та відсутності ефективного засобу юридичного захисту від цього порушення; заявник пропустив десятирічний строк звернення з відповідною заявою, встановлений п.2 ч. 2 ст. 424 ЦПК України).

➤ Кримінальна – 1

- рішення пленарного засідання ЄСПЛ від 06.07.20 про відмову у знятті імунітету, гарантованого статтею 1 Шостого протоколу до Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи.

Відмова у відкритті: 143 провадження

➤ **Адміністративна – 11**

(причини: справа в ЄСПЛ не стосувалася рішення, про перегляд якого просив заявник; у рішенні ЄСПЛ констатував порушення, що належить подолати заходами загального, а не індивідуального характеру; ЄСПЛ установив порушення вимог Конвенції щодо розумного строку розгляду справи та вимог щодо права на ефективний засіб юридичного захисту від надмірної тривалості провадження)

➤ **Цивільна – 10**

(причини: ВС України чи ВП ВС вже висловилися щодо заяви; відсутнє рішення ЄСПЛ, ухвалене на користь заявника; відсутні підстави для поновлення строку звернення із заявою про перегляд судових рішень за виключними обставинами; у рішенні ЄСПЛ відсутнє посилання на необхідність вжиття додаткових заходів індивідуального характеру шляхом перегляду судових рішень; ЄСПЛ установив порушення вимог Конвенції щодо розумного строку розгляду справи (тривалого невиконання судового рішення) та вимог щодо права на ефективний засіб юридичного захисту від надмірної тривалості провадження (зокрема тривалості виконання чинного судового рішення)).

Відмова у відкритті: 143 провадження

➤ *Господарська – 7*

(причини: пропущений 30-денний строк на подання заяви і відсутність поважних причин для його поновлення, або подання заяви після спливу 10-річного строку з дня набрання законної сили рішенням, про перегляд якого просив заявник).

➤ *Кримінальна – 115*

(причини: справа в ЄСПЛ не стосувалася рішення, про перегляд якого просив заявник, або рішення ЄСПЛ заявника не стосується; ВС України чи ВП ВС вже висловилися щодо заяви; ЄСПЛ у своєму рішенні встановив, що тривалість кримінального провадження (тримання під вартою) була надмірною і не відповідала вимозі «розумного строку», а ефективний засіб юридичного захисту від цього був відсутній у національному законодавстві; констатовані ЄСПЛ порушення Конвенції неможливо відновити у вигляді того стану чи становища, що існували до вчинення порушень).

Інші процесуальні дії: 77 проваджень

- Повернули заяви – 75:

- Адміністративна – 6
- Цивільна – 23
- Господарська – 1
- Кримінальна – 45

(причина: заявники не усунули недоліки їх заяв і не клопотали про продовження відповідного строку)

Інші процесуальні дії: 77 проваджень

- Залишили заяву без розгляду – 1:

- Цивільна – 1

- (причина: заяву подав після спливу десятирічного строку, передбаченого процесуальним законом для звернення з відповідною заявою)

- Відмовили у прийнятті заяви – 1:

- Цивільна – 1

- (причина: судові рішення, які заявник просить переглянути, не стосуються тієї справи, яку розглянув ЄСПЛ)

Розгляд щодо суті у 2021: 5 проваджень (триває)

➤ Кримінальна – 1:

- 13-65зв019 - «*Dolgikh v. Ukraine*» (заява №34697/04) від 11.07.19 (зупинено провадження у зв'язку зі зверненням до Міжнародного Комітету Червоного Хреста за сприянням в отриманні матеріалів кримінальної справи, що знаходяться на тимчасово окупованій території України).

➤ Цивільна – 2:

- 14-108звц21 – «*Kaydalov v. Ukraine*» (заява №18202/20) від 15.04.21;
- 14-198звц21 – «*Metvolkina and Others v. Ukraine*» (заява №4827/11 і 4 інші) від 28.10.21.

➤ Адміністративна – 1:

- 11-289зва21 – «*Shkirya v. Ukraine*» (заява №30850/11) від 24.06.21.

➤ Господарська – 1:

- 12-28звг21 – «*Mont Blanc Trading Ltd and Antares Titanium Trading Ltd. v. Ukraine*» (заява №11161/08) від 14.01.21.

Розгляд щодо суті у 2021 році: 11 проваджень (завершили)

- Задовольнили заяву повністю (3 постанови):
  - ✓ «*Satanovska and Rodgers v. Ukraine*» (заява №12354/19) від 28.01.21,
  - ✓ «*Chernega and Others v. Ukraine*» (заява №74768/10) від 18.06.19 – 2.

- Задовольнили заяву частково (7 постанов):
  - ✓ «*Filozofenko v. Ukraine*» (заява №72954/11) від 09.01.20,
  - ✓ «*Levchuk v. Ukraine*» (заява №17496/19) від 03.09.20,
  - ✓ «*Skomorokhov v. Ukraine*» (заява №58662/11) від 26.09.19,
  - ✓ «*Chernov v. Ukraine*» (заява №16432/10) від 10.12.20,
  - ✓ «*Shumanskyu v. Ukraine*» (заява №70579/12) від 08.10.20,
  - ✓ «*Goryanova v. Ukraine*» (заява №41752/09) від 08.10.20,
  - ✓ «*Galamay v. Ukraine*» (заява № 44801/13) від 24.06.21.

- Відмовили у задоволенні заяви (1 постанова):
  - ✓ «*Stetsov v. Ukraine*» (заява № 5170/15) від 11.05.21.

Деякі проблеми застосування процесуальних норм під час виконання рішень ЄСПЛ

Збільшення строку перегляду судових рішень

- *Проблеми:*

- час, витрачений на витребування матеріалів справи та на отримання автентичного перекладу рішення ЄСПЛ перевищує строк для перегляду справи;
- 30-денний строк для перегляду неможливо дотримати (ЦПК, ГПК, КАС).

- *Пропозиція:*

- збільшення строку для перегляду з 30 днів до 2 або 3 місяців (зміни до ст.429 ЦПК, ст.325 ГПК, ст.368 КАС і ст.466 КПК).

Витребування автентичного перекладу рішення ЄСПЛ

- *Проблеми:*

- витребування автентичного перекладу рішення ЄСПЛ залежить від наявності клопотання про витребування копії рішення ЄСПЛ (ЦПК, ГПК, КАС);
- витребування автентичного перекладу рішення ЄСПЛ не передбачено (КПК).

- *Пропозиція:*

- передбачити витребування автентичного перекладу у всіх випадках (зміни до ст.426, 427 ЦПК, ст.322, 323 ГПК, ст.364, 366 КАС і ст.462, 464 КПК).

Відсутність потреби у судовому засіданні

- *Проблеми:*

- необхідність відкладення судових засідань через неналежне повідомлення учасників справи або їх неявку з поважних причин;
- відсутність передбачених наслідків неявки належно повідомлених учасників справи (ЦПК, ГПК).

- *Пропозиція:*

- передбачити можливість розгляду заяв про перегляд судових рішень без проведення судового засідання (зміни до ст.429 ЦПК, ст.325 ГПК, ст.368 КАС).

Унормування відмови у прийнятті заяв про перегляд

- *Проблеми:*

- надходження заяв, за якими завідомо неможливо вжити додаткові заходи індивідуального характеру.

- *Пропозиції:*

- внесення змін до ст.427 ЦПК України, ст.323 ГПК України, ст.366 КАС України та ст.464 КПК України): повноваження ВП ВС відмовити у прийнятті заяв, якщо є *непереборні перешкоди для перегляду* (критерії такої відмови відрізняються від критеріїв відмови у відкритті провадження).

Відмова у прийнятті заяв про перегляд

Постанова ВП ВС у справі № 2-428/11 (провадження № 14-46звц18) від 28.03.2018 (п. 85):

- Не можна застосувати як захід індивідуального характеру на виконання рішення ЄСПЛ перегляд судових рішень у зв'язку з виключними обставинами за п.2 ч.3 ст.423 ЦПК України у випадках, якщо встановлені ЄСПЛ порушення Україною міжнародних зобов'язань:
  - повинні бути усунуті лише шляхом **вжиття заходів загального характеру**;
  - **не стосуються особи**, яка подала заяву про перегляд судових рішень;
  - **не стосуються справи**, про перегляд судового рішення в якій подана заява;
  - **стосуються лише тривалості розгляду даної справи чи тривалості невиконання ухвалених у ній судових рішень.**

Огляд постанов за 2021 рік

«*Satanovska and Rodgers v. Ukraine*» (заява №12354/19) від 28.01.21

Постанова ВП ВС, 13.04.21, справа №2-4237/12 (провадження №14-21звц21), № у реєстрі 96342875

- ✓ Громадянин Сполученого Королівства звернувся до суду в Україні, бажаючи визнати незаконним утримування його неповнолітньої дитини її матір'ю на території України, а також повернути цю дитину у Сполучене Королівство до місця постійного проживання. Суди розглядали справу неодноразово. Згідно з останнім рішенням Верховний Суд позовні вимоги задовольнив. Проте матір і дитина звернулися до ЄСПЛ, який ухвалив рішення про порушення Україною під час розгляду справи зобов'язань за ЄКПЛ.
- ✓ ВП ВС за заявою матері дитини мала забезпечити виконання рішення ЄСПЛ у частині перегляду рішення Верховного Суду як такого, що не було належно мотивованим відповідно до вимог процесуального аспекту статті 8 ЄКПЛ.

«Satanovska and Rodgers v. Ukraine» (заява №12354/19) від 28.01.21

Постанова ВП ВС, 13.04.21, справа №2-4237/12 (провадження №14-21звц21), № у реєстрі 96342875

- ✓ У стислому обґрунтуванні Верховний Суд не розглянув питання, чи були висновки психологічного обстеження й усні показання психолога відповідними та достовірними, та не навів жодних причин, чому не взяв їх до уваги (§ 35 рішення ЄСПЛ).
- ✓ Верховний Суд не проаналізував тверджень відповідачки про відсутність у неї можливості поїхати зі своїм сином до Сполученого Королівства через проблеми зі здоров'ям, коштами та візою, хоча питання про можливе заподіяння шкоди дитині у випадку її повернення було пов'язане саме з розлученням відповідачки з її дитиною (§ 36 Рішення).

«Satanovska and Rodgers v. Ukraine» (заява №12354/19) від 28.01.21

Постанова ВП ВС, 13.04.21, справа №2-4237/12 (провадження №14-21звц21), № у реєстрі 96342875

- ✓ Враховуючи зміст рішення ЄСПЛ, факти, які встановили суди першої й апеляційної інстанцій, докази, які дослідили ці суди, а також пояснення сторін, ВП ВС вважає, що висновки ВС у складі КЦС, який не взяв до уваги відповідні доводи відповідачки, не є належно обґрунтованими. У контексті винятків, передбачених Гаазькою конвенцією про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей, досліджені судами у цій справі *належні та допустимі* докази є *достатніми* для підтвердження заперечень відповідачки проти повернення дитини до Сполученого Королівства. Висновки судів першої й апеляційної інстанцій ухвалені на підставі повно та всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилалися як на підставу їхніх вимог і заперечень, підтверджених відповідними доказами (пункт 50 постанови).

«Chernega and Others v. Ukraine» (заява №74768/10) від 18.06.19

Постанова ВП ВС, 18.05.21, справа №3-3128/2010 (провадження №13-81зв019), № у реєстрі 97163059

- ✓ У рішенні ЄСПЛ констатував порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні судом справи про адміністративне правопорушення, а саме:
  - п.1 ст.6 ЄКПЛ, оскільки були відсутні гарантії для забезпечення ефективності відмови заявника від його присутності на судовому засіданні під час розгляду справи в апеляційному суді і неможливо однозначно встановити, що заявник відмовився від такого свого права;
  - ст.11 ЄКПЛ у зв'язку з його затриманням і притягненням до відповідальності.

«Chernega and Others v. Ukraine» (заява №74768/10) від 18.06.19

Постанова ВП ВС, 18.05.21, справа №3-3128/2010 (провадження №13-81зв019), № у реєстрі 97163059

- ✓ ЄСПЛ визнав порушення Україною зобов'язань при вирішенні судом справи про адміністративне правопорушення, передбачене ст.185 КпАП, в частині накладення адміністративного стягнення та дотримання процесуальних прав заявника під час апеляційного провадження. Це дало ВП ВС можливість переглянути справу з точки зору наявності у діях заявника складу правопорушення.

«Chernega and Others v. Ukraine» (заява №74768/10) від 18.06.19

Постанова ВП ВС, 18.05.21, справа №3-3128/2010 (провадження №13-81зв019), № у реєстрі 97163059

- ✓ Необґрунтованість судових рішень, відсутність в них доказів усіх ознак адміністративного правопорушення, передбаченого ст.185 КпАП, поряд із висновками ЄСПЛ про порушення гарантій справедливого судового розгляду, дають підстави вважати, що у діях заявника відсутній склад цього правопорушення, а безпідставне накладення на нього адміністративного стягнення у виді адміністративного арешту на строк дев'ять діб (з урахуванням постанови апеляційного суду), є порушенням конституційного принципу верховенства права.

«Chernega and Others v. Ukraine» (заява №74768/10) від 18.06.19

Постанова ВП ВС, 18.05.21, справа №2-4237/12 (провадження №13-80зво19), № у реєстрі 97451636

- ✓ Висновки, аналогічні до тих, які ВП ВС сформулювала у постанові від 18.05.21 у справі №3-3128/2010 (провадження №13-81зво19, № у реєстрі 97163059).

«*Filozofenko v. Ukraine*» (заява №72954/11) від 09.01.20

Постанова ВП ВС, 13.01.21, справа №2-а-13964/08/1570 (провадження №11-87зва19), № у реєстрі 95177466

- ✓ Бездіяльність держави у вигляді невизначення розміру підвищення до пенсії, яку мали виплачувати заявникам (*Sukhanov and Ilchenko v. Ukraine*) у період з 1 квітня до 31 грудня 2006 року, становила втручання в їхні права за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції. Уряд не навів жодних аргументів, щоби пояснити цю бездіяльність, яка тримала заявників у стані невизначеності. ЄСПЛ не знайшов жодної причини, чому органи державної влади не вжили дій для визначення розміру підвищення до пенсії заявників, і вважав, що це втручання було необґрунтованим та порушило зазначене положення Конвенції.

«Filozofenko v. Ukraine» (заява №72954/11) від 09.01.20

Постанова ВП ВС, 13.01.21, справа №2-а-13964/08/1570 (провадження №11-87звa19), № у реєстрі 95177466

- ✓ Не можна виправдовувати бездіяльність держави щодо захисту прав на мирне володіння майном відсутністю встановленого у національному законодавстві механізму визначення розміру нарахувань соціальних виплат, які належать до нарахувань за приписами закону, оскільки саме у визначенні такого механізму полягає позитивний обов'язок держави та законні очікування особи на отримання виплат, передбачених законом.
- ✓ Відсутність дієвого механізму перерахування соціальних виплат, передбачених законом, або відсутність передбачених законом видатків на такі виплати не мають унеможливлюватись захист права власності позивачки, гарантованих статтею 41 Конституції України. У цьому випадку держава повинна відповідати за невиконання свого позитивного обов'язку шляхом виплати відповідної компенсації, яка може бути визначена, у тому числі, судом (стаття 56 Конституції України).

«Filozofenko v. Ukraine» (заява №72954/11) від 09.01.20

Постанова ВП ВС, 13.01.21, справа №2-а-13964/08/1570 (провадження №11-87зва19), № у реєстрі 95177466

- ✓ У рішенні ЄСПЛ наголосив, що його роль не полягає у підміні собою національних органів влади й обчисленні розміру підвищення до пенсії, яке мали виплатити заявниці у 2006 році, враховуючи відсутність будь-якого рішення органів державної влади щодо цього. ЄСПЛ вважав, що більш доречним був би розгляд цього питання на стадії виконання рішення (параграф 24).
- ✓ Оскільки держави-учасниці Конвенції мають певну свободу розсуду в частині загальних та індивідуальних заходів на виконання рішень ЄСПЛ, необхідно, щоби такі заходи на національному рівні сприяли ефективному відновленню прав заявників (пункт 52 постанови).
- ✓ Оскільки суди попередніх інстанцій відмовили позивачці у частині її позовних вимог за період з 1 квітня до 31 грудня 2006 року, найбільш доречним способом захисту її прав, порушення яких констатував ЄСПЛ, є новий розгляд справи у суді першої інстанції (пункт 56 постанови).

«Levchuk v. Ukraine» (заява № 17496/19) від 03.09.20

Постанова ВП ВС, 27.04.21, справа №569/7901/16-ц (провадження №14-1звц21), № у реєстрі 97104071

- ✓ ЄСПЛ вважав, що, відхиляючи скаргу заявниці про виселення відповідно до статті 116 Житлового кодексу, яка загалом є належним законодавчим рішенням для її справи, національні судові органи не здійснювали комплексний аналіз ситуації та ризику майбутнього психологічного й фізичного насильства, з яким стикалися заявниця та її діти.
- ✓ ЄСПЛ зазначив, що провадження тривало понад два роки на трьох рівнях судів, протягом яких заявниця та її діти залишались під загрозою подальшого насильства. Таким чином, не було досягнуто справедливого балансу між усіма протилежними особистими інтересами. Відповідь цивільних судів на позов заявниці про виселення її колишнього чоловіка не відповідала позитивному зобов'язанню держави забезпечити ефективний захист заявниці від домашнього насильства.

«Levchuk v. Ukraine» (заява № 17496/19) від 03.09.20

Постанова ВП ВС, 27.04.21, справа №569/7901/16-ц (провадження №14-1звц21), № у реєстрі 97104071

- ✓ ЄСПЛ встановив порушення процесуального аспекту статті 8, який вимагає, щоб процес прийняття судових рішень, який призвів до заходів втручання, був справедливим та забезпечував належну повагу до інтересів, захищених цією статтею. Процесуальний аспект статті 8 тісно пов'язаний з правами та інтересами, захищеними статтею 6 Конвенції, яка забезпечує процедурну гарантію, а саме «право на суд» при визначенні своїх «цивільних прав та обов'язків», тоді як процесуальна вимога статті 8 охоплює не лише адміністративні процедури, а й судові провадження, що є доповненням до більш широкої мети забезпечення належної поваги, зокрема, до приватного життя (пункт 43 постанови).
- ✓ Належними заходами індивідуального характеру щодо заявниці буде повторний розгляд справи судом апеляційної інстанції, оскільки саме він може виправити недоліки в оцінці обставин справи (пункт 48 постанови).

«Skomorokhov v. Ukraine» (заява № 58662/11) від 26.09.19

Постанова ВП ВС, 01.06.21, справа №1-03/2007 (провадження №13-105сво19), № у реєстрі 97829121

- ✓ ЄСПЛ констатував порушення права заявника за статтею 3 ЄКПЛ у матеріальному і процесуальному аспектах у зв'язку з катуванням його у відділі міліції та непроведенням ефективного розслідування цього факту. Використання національним судом як доказів винуватості заявника у вчиненні злочинів даних його явки з повинною і початкових пояснень, одержаних унаслідок жорстокого поводження, Суд визнав несумісним з установленими пунктом 1 статті 6 ЄКПЛ гарантіями справедливого судового розгляду.

«Skomorokhov v. Ukraine» (заява № 58662/11) від 26.09.19

Постанова ВП ВС, 01.06.21, справа №1-03/2007 (провадження №13-105сво19), № у реєстрі 97829121

- ✓ За відсутності наслідку визнаних ЄСПЛ порушень прав особи у виді несправедливості її засудження немає підстав вважати, що за умови недопущення порушень конвенційних прав заявника одержання інших доказів його злочинної діяльності щодо нього й ухвалення на їх основі обвинувального вироку було б неможливим.
- ✓ В означеній ситуації адекватним способом забезпечення *restitutio in integrum* є анулювання наслідків порушень конвенційних прав особи шляхом виключення з судових рішень посилань на докази, одержані в результаті таких порушень.

«Skomorokhov v. Ukraine» (заява № 58662/11) від 26.09.19

Постанова ВП ВС, 01.06.21, справа №1-03/2007 (провадження №13-105сво19), № у реєстрі 97829121

- ✓ З огляду на констатований ЄСПЛ зміст порушень, стадію провадження, на якій вони були допущені, їх правову природу і наслідки, виправлення таких порушень необхідно та можливо здійснити шляхом скасування судових рішень із закриттям справи в частині засудження заявника за одним епізодом убивства та зміни вироку й ухвали в іншій частині шляхом виключення посилення як на докази винуватості заявника у вчиненні злочинів на дані його явок з повинною та на показання заявника як свідка.

«Chernov v. Ukraine» (заява №16432/10) від 10.12.20

Постанова ВП ВС, 29.06.21, справа №1-464/2008 (провадження №13-17зв021), № у реєстрі 98235795

- ✓ ЄСПЛ констатував порушення щодо заявника положень ст. 4 Протоколу № 7 у зв'язку з тим, що заявника двічі притягнули до суду та покарали за одне і те саме правопорушення.
- ✓ Адміністративне правопорушення «дрібне хуліганство», передбачене ст.173 КУпАП, підпадає під визначення «кримінальної процедури» у розумінні ст.4 Протоколу №7 Конвенції. Виходячи з цього, застосування судом до заявника адміністративного стягнення за вчинення цього правопорушення є покаранням (засудженням) в порядку кримінального провадження, а постанова районного суду - вироком. Вказане є істотним порушенням кримінально-процесуального закону і безумовною підставою для скасування судових рішень у кримінальній справі щодо заявника з закриттям справи.

«*Shumanskyu v. Ukraine*» (заява №70579/12) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 06.07.21, справа №1-7/2010 (провадження №13-Ззв021), № у реєстрі 98327550

- ✓ Під час судового розгляду справи щодо заявника не було дотримано вимог пункту 1 та підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції у зв'язку з використанням судом у вирокі як частини доказів обвинувачення даних явки з повинною, відібраної в заявника за відсутності правової допомоги, внаслідок неспростованого факту жорстокого поводження та за обставин, що позбавляли його встановлених законом процедурних гарантій захисту прав підозрюваного.

«Shumanskyu v. Ukraine» (заява №70579/12) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 06.07.21, справа №1-7/2010 (провадження №13-Зво21), № у реєстрі 98327550

- ✓ Заявник відбув покарання, призначене йому за оскарженим вироком, тобто уже не зазнає відповідних наслідків засудження.
- ✓ Констатоване ЄСПЛ порушення не означає, що заявника було засуджено помилково. У зазначеній ситуації адекватним способом забезпечення *restitutio in integrum* є анулювання наслідків порушень гарантованих Конвенцією прав людини шляхом виключення з судових рішень посилань на докази, одержані в результаті таких порушень і які не стали джерелом інших доказів, покладених в основу обвинувального вироку. Адже зміст відповідних наслідків полягає не у самому факті засудження заявника, а лише у використанні судом окремих засобів доказування, отриманих всупереч міжнародним зобов'язанням держави.

«Shumanskyu v. Ukraine» (заява №70579/12) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 06.07.21, справа №1-7/2010 (провадження №13-Зво21), № у реєстрі 98327550

- ✓ За умови виключення з вироку посилання на дані протоколу явки з повинною заявника результати провадження у справі на національному рівні можуть вважатися такими, що відповідають вимогам справедливості судового розгляду.
- ✓ Вирішення поставлених у заяві питань не вимагає повторного дослідження доказів, оскільки матеріали справи і зміст рішення ЄСПЛ не свідчать про порушення процедури їх дослідження судом першої інстанції, а викладені у вироку висновки суду щодо оцінки інших доказів, крім даних явки з повинною заявника, переконливо аргументовані й жодних сумнівів у своїй правильності не викликають. Виходячи з наведеного, ВП ВС не позбавлена можливості прийняти у справі остаточне рішення без призначення нового судового розгляду.

«Shumanskyu v. Ukraine» (заява №70579/12) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 06.07.21, справа №1-7/2010 (провадження №13-Ззв021), № у реєстрі 98327550

- ✓ Заявник не позбавлений права звернутися до компетентних правоохоронних органів із заявою про протиправні дії працівників міліції. В разі отримання заяви зазначені органи зобов'язані в межах своїх повноважень у встановленому законом порядку ретельно перевірити відповідні факти, вжити заходів для повного, всебічного й об'єктивного встановлення дійсних обставин подій і прийняти рішення, яке б відповідало нормам національного права і міжнародним зобов'язанням України.

«Goryanova v. Ukraine» (заява №41752/09) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 07.07.21, справа №2-а-256/08 (провадження №11-41зва21), № у реєстрі 98524294

- ✓ У пунктах 58, 59 рішення ЄСПЛ наголосив на тому, що заявницю звільнили у зв'язку з її відкритим листом від 15.03.2007, у якому вона публічно розкритикувала елементи стверджуваної корупції у поведінці місцевих прокурорів. Зокрема, вона послалася на стверджувано звичні випадки тиску на прокурорів, щоб змусити їх або діяти незаконно в обмін на отримання винагороди, або звільнитися, якщо вони не погоджувалися, і наголошувала, що до проблеми слід було поставитися серйозно, якщо прокуратура прагнула користуватися довірою громадськості.
- ✓ Суд постановив, що було порушено ст.10 Конвенції.

«Goryanova v. Ukraine» (заява №41752/09) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 07.07.21, справа №2-а-256/08 (провадження №11-41зва21), № у реєстрі 98524294

- ✓ Заявниця звернулася до суду із заявою про перегляд судових рішень за виключними обставинами після спливу десятирічного строку з дня набрання законної сили рішеннями національних судів.
- ✓ Рішення ЄСПЛ у справі «Горайнова проти України» набуло статусу остаточного після спливу десятирічного строку з дня набрання законної сили рішеннями національних судів.
- ✓ Сплив зазначеного строку не пов'язаний з несвоєчасним вчиненням заявницею дій щодо звернення до національного суду з відповідною заявою, а обумовлений тривалим розглядом справ у ЄСПЛ.

«Goryanova v. Ukraine» (заява №41752/09) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 07.07.21, справа №2-а-256/08 (провадження №11-41зва21), № у реєстрі 98524294

- ✓ ВП ВС врахувала конкретні обставини, пов'язані із суттю встановлених ЄСПЛ порушень Конвенції у справі «Горайнова проти України» та відшкодуванням заявниці лише моральної шкоди та компенсації судових витрат, що не є відновленням її порушених прав (попереднього юридичного стану) настільки, наскільки це можливо.
- ✓ Беручи до уваги встановлений п.1 ст.46 Конвенції та ч.1 ст.2 Закону № 63477-IV обов'язок держави виконувати остаточні рішення Суду в будь-яких справах, у яких вона є стороною, ВП ВС вважала необхідним переглянути справу за виключними обставинами та не встановила підстав для закриття провадження за заявою.

«Goryanova v. Ukraine» (заява №41752/09) від 08.10.20

Постанова ВП ВС, 07.07.21, справа №2-а-256/08 (провадження №11-41зва21), № у реєстрі 98524294

- ✓ У пункті 65 рішення ЄСПЛ виснував, що під час ухвалення рішення про застосування до заявниці такого суворого стягнення як звільнення, національні суди мали взяти до уваги та здійснити всеохоплюючий аналіз таких ключових елементів справи, як характер і достовірність тверджень заявниці, її мотиви для оприлюднення оскаржуваної публікації та можливість ефективно висловлювати свою думку перед своїм безпосереднім керівництвом, а також визначити будь-яку шкоду, заподіяну прокуратурі внаслідок публікації. Це має важливе значення для встановлення того, чи було у справі заявниці забезпечено справедливий баланс.
- ✓ ВП ВС задовольнила заяву частково: скасувала судові рішення касаційного й апеляційного судів і передала справу до останнього на новий розгляд.

Протилежна практика застосування десятирічного строку

Постанова ВП ВС, 08.09.20, справа №2-1606/07 (провадження №14-662свц19), № у реєстрі 91855204

- ✓ На думку ЄСПЛ, не вбачається, що апеляційний суд розглянув по суті ключовий аргумент заявника про різницю між його чистим доходом та валовим. А також, пославшись на досить загальні підстави, суд не взяв до уваги висновки експерта та відмовив у задоволенні позову у зв'язку з необґрунтованістю. Нічого не свідчить про те, що згодом основне питання заявника було розглянуто Верховним Судом України.
- ✓ ЄСПЛ вважав, що національні суди не розглянули ключового аспекту позову заявника. З цього випливає, що було порушено пункт 1 статті 6 Конвенції.

«*Kotenko and Others v. Ukraine*» (заява №2575/09 та 3 ін. заяви) від 20.06.19

Протилежна практика застосування десятирічного строку

Постанова ВП ВС, 08.09.20, справа №2-1606/07 (провадження №14-662свц19), № у реєстрі 91855204

- ✓ Із заявою про перегляд судових рішень, які ухвалені та набрали законної сили у 2008 році, заявник звернувся лише у 2019 році, після прийняття ЄСПЛ рішення, тобто більше ніж через 10 років.
- ✓ При зіставленні наслідків перегляду та відмови у перегляді судових рішень ВП ВС керується тим, що спір є приватноправовим, сторонами його є дві фізичні особи, стягнення стосується майнового забезпечення дитини, оскільки національні суди визначили заборгованість заявника за аліментами. У рішенні ЄСПЛ указав лише на порушення процедури розгляду справи, а саме недостатню вмотивованість висновку суду апеляційної інстанції щодо переоцінки одного з доказів у справі – висновку експерта щодо розміру доходу заявника, з якого належало обчислювати розмір аліментів і заборгованості. ЄСПЛ присудив 2400 євро справедливої сатисфакції, що співмірно із розміром заборгованості за аліментами, присудженими національними судами.

Протилежна практика застосування десятирічного строку

Постанова ВП ВС, 08.09.20, справа №2-1606/07 (провадження №14-662свц19), № у реєстрі 91855204

- ✓ Процесуальний закон чітко визначив строки звернення із заявою про перегляд і наслідки їх пропуску. Поновлення цих строків є порушенням імперативної вимоги закону та зумовлює порушення принципу правової визначеності, який охоплює не лише змістовний принцип верховенства права, але й процедурний аспект, який ґрунтується на вимогах відповідності правотворчої та правозастосовної практики певним стандартам, зокрема ясності та несуперечності закону.
- ✓ ВП ВС закрила провадження за заявою про перегляд судового рішення за виключними обставинами.

Протилежна практика застосування десятирічного строку

Ухвали ВП ВС про відмову у відкритті провадження/залишення без розгляду заяви про перегляд судових рішень за виключними обставинами:

- ✓ 06.02.18, справа №2-347/16, провадження №14-33звц18, № у реєстрі 72044189;
- ✓ 28.08.18, справа №2-3244/09, провадження №14-191звц18, № у реєстрі 76128894;
- ✓ 12.03.18, справа №10/360-15/414, провадження №12-34звг18, № у реєстрі 72701038;
- ✓ 01.03.21, справа №40/72, провадження №12-8звг21, № у реєстрі 95573680.

«Galatay v. Ukraine» (заява №44801/13) від 24.06.21

Постанова ВП ВС, 17.11.21, справа №1-248/2011 (провадження №13-138сво21)

- ЄСПЛ констатував порушення Україною п.1 та пп.«с» п.3 ст.6 Конвенції і присудив заявнику 1800 євро відшкодування моральної шкоди. Суд виснував, що з моменту початку огляду службового кабінету заявника з ним поводитися як із підозрюваним, і з цього часу він набув право на кваліфіковану юридичну допомогу; хоча заявник не відмовлявся від послуг захисника, адвоката не було допущено без вагомих причин до огляду місця події, що призвело до порушення конвенційного права заявника.
- Як установив ЄСПЛ, перелічені докази зібрані з порушенням права засудженого на захист, а національні суди, розглянувши скарги, лише вказали, що ситуація відповідала національному законодавству. Проте не оцінили впливу зібраних доказів у справі.

«Galatay v. Ukraine» (заява №44801/13) від 24.06.21

Постанова ВП ВС, 17.11.21, справа №1-248/2011 (провадження №13-138сво21)

- Апеляційний суд ретельно не перевірів і не спростував в ухвалі усіх доводів скаржників. Цей суд формально здійснив провадження. Суд касаційної інстанції не зважив на допущені порушення закону та не усунув їх.
- Виходячи з характеру (змісту) констатованих ЄСПЛ порушень у цій справі, адекватним способом поновлення права заявника на справедливий суд є повторний її розгляд. Оскільки Верховний Суд позбавлений процесуальної можливості безпосередньо досліджувати докази та в умовах обмеженого перегляду оцінити вплив доказів, здобутих з порушенням права на захист на решту фактичних даних, їх переконливість та достовірність, справа підлягає направленню на новий апеляційний розгляд.

«Stetsov v. Ukraine» (заява №5170/15) від 11.05.21

Постанова ВП ВС, 23.11.21, справа №761/31233/14-ц
(провадження №14-166звц21)

- ЄСПЛ констатував, що було порушення статтю 2 Протоколу № 4 до Конвенції. Вказав, що хоча рішення про обмеження на виїзд за межі України відповідало судовій практиці та національним законам у редакції на момент винесення такого рішення, проте не могло бути переглянуте з інших підстав, крім повного погашення боржником заборгованості за кредитним договором.
- З рішення ЄСПЛ не можна зробити висновок про те, що встановлені порушення можна виправити лише через повторний розгляд справи, про те, що зміст ухвалених у справі судових рішень суперечить Конвенції або що в основі визнаного ЄСПЛ порушення лежали допущені судами під час розгляду справи суттєві процедурні помилки, які поставили під серйозний сумнів результат такого розгляду.

«Stetsov v. Ukraine» (заява №5170/15) від 11.05.21

Постанова ВП ВС, 23.11.21, справа №761/31233/14-ц
(провадження №14-166звц21)

- ЄСПЛ не вказав на необхідність вжиття державою додаткових до присудженої ним справедливої сатисфакції заходів індивідуального характеру.
- ВП ВС відмовила у задоволенні заяви про перегляд судових рішень за виключним обставинами.

Особливості виконання рішень ЄСПЛ у справах «групи Петухова» стосовно довічного позбавлення волі без перспективи звільнення

Ухвали ВП ВС про відмову у відкритті провадження за заявою про перегляд судових рішень за виключними обставинами:

- ✓ «*Lopata and Others v. Ukraine*» (заява №84210/17 та ін.) від 10.12.20;
- ✓ «*Krupko and Others v. Ukraine*» (заява №53152/16 та ін.) від 22.06.21;
- ✓ «*Chistyakov and Others v. Ukraine*» (заява №46896/18 та ін.) від 10.06.21;
- ✓ «*Manoylov and Others v. Ukraine*» (заява №21845/20 та ін.) від 10.06.21;
- ✓ «*Pyatachenko and Others v. Ukraine*» (заява №22851/20 та ін.) від 15.04.21;
- ✓ «*Borisenko and Others v. Ukraine*» (заява №19102/20 та ін.) від 15.04.21;
- ✓ «*Lebedyev and Others v. Ukraine*» (заява №33994/20 та ін.) від 22.07.21;
- ✓ «*Baranov and Others v. Ukraine*» (заява №15027/20 та ін.) від 20.05.21;
- ✓ «*Dembo and Others v. Ukraine*» (заява №2778/18 та ін.) від 11.03.21;
- ✓ «*Farziyev and Others v. Ukraine*» (заява №63747/14 та ін.) від 01.04.21.

Дякую за увагу!

- Верховний Суд,
вул. П. Орлика, 8, м. Київ, 01043,
- <http://supreme.court.gov.ua>,
- dmytro.hudyma@gmail.com